

Wielen en werven

Utrecht, februari 2007

schrijver@landvaninkt.nl
www.landvaninkt.nl

Van
Sietse Brouwer
Utrecht

De grootste gruwel van Utrecht zijn de idyllische werven aan de gracht, waar iedereen aan pizza's kan knabbelen en van roseetjes kan nippen, behalve ik. De godganse zomer klinkt het lome geroezemoes van restaurantgasten langs de werven omhoog, gegons van tevredenheid, opstijgend uit de diepte, terwijl ik over de hobbelige klinkers van de gracht sukkel. Zelfs hier in mijn zaalbed, kilometers ervandaan, kan ik het moeiteloos horen, dit ronkende geluk, het geluid van teasende mannen met bruine koppen en goedgeborste vrouwen die zich door de tijdloze avond en suggestie van weelde mee laten voeren. Ook met mijn hoofd onder het ziekenhuiskussen hoor ik dit geluid van leven dat voor één avond volmaakt is, het klinken met glazen, het zinnelijk neerleggen van bestek, het flirtend wachten op wulpse desserts als chocoladeparfait of zacht sorbetijs. Aan de werf, één simpele, tergende trap met houten treden van mij vandaan, speelt zich het voorspel van zomerse intimiteiten af, avond aan avond, als een langgerekte, schrijnende peepshow van mensen die mij altijd een stap voor zullen zijn.

Het hoogst haalbare voor een verlamde is als tante Annie tegen tante Bep zegt: 'Hij gaat er zo goed mee om.' Dwarslaesie: nooit meer lopen, nooit meer pissen in een urinoir, nooit een zaadlozing meer, bij staande recepties op kruishoogte van anderen verkeren, maar joh, *hij gaat er zo goed mee om!* Met de druiloren zoals ik die er *niet* goed mee omgaan, weet men geen raad – dat kan ik zien aan de blikken van de verpleegsters hier. Ze loeren naar me, hun blik een mengeling van moederlijke berisping en professioneel misprijzen. Ik snap dat. Met een dwarslaesie kost je de gemeenschap karrenvrachten aan revalidatie, aangepaste auto's, burenhulp en spontaan toegestoken handen. Ze vraagt er maar één ding voor terug: accepteren dat een deel van je lichaam een voorschot genomen heeft op de dood. Verder niet piepen.

Tien jaar geleden ben ik op de Catharijnebaan omvergekacheld door een dorre bibliothecaresse in de stationcar van haar man. Dat is niet het verhaal dat ik wil vertellen, maar ik kom er niet onderuit, want met een rolstoel onder je kont vraagt niemand meer wie je bent, maar wat je hebt meegemaakt. Vier wielen aan je reet en je bent een ambassadeur van je geschiedenis. Geef maar toe: zijn andermans drama's geen heerlijkheid? Het liefst hoor je dat ik overhoop gereden ben door een verwoestend jaloerse ex, omdat ik een ander had. Of dat ik op een dag, in een trein waarvan de deuren net sluiten, mijn doodgewaande broer zie staan, ik wil me naar binnen werpen, raak klem met mijn been en word tweehonderd meter over het spoorwegemplacement meegesleept. Ik weet dat je dit wilt horen, want deze versies heb ik een poosje met succes gebezigd toen de waargebeurde me te lijsig voorkwam.

Ik had net sportschoenen gekocht in de uitverkoop – ik probeerde in die tijd af te studeren en hoopte mijn concentratie met de fysieke gesel van hardlopen te vergroten. De tegenpartij, zoals de bibliothecaresse in verzekeringstermen heette, hield de eerste maanden na het ongeluk vol dat ze door groen was gereden. Daarna beweerde ze dat de zon haar had verblind, maar ik denk dat ze gewoon een opvlieger had, kleine oprisping van de menopauze, want zo'n leeftijd had ze wel. Wie weet met wat voor fantasieën die hormonale opzwieper gepaard ging. Ik moet met sportschoenen en al door de lucht zijn gevlogen – ik weet er niks meer van, ik weet alleen dat iemand het tasje in de ambulance heeft gezet. De pijn na de klap herinner ik me niet letterlijk. Ik herinner me wel de ruwe vacht van eenzaamheid die me bedekte toen ik bij kennis kwam. Twee ambulancebroeders zaten naast me, een grote en een kleine, achter hen vier, vijf politieagenten, daarachter half Utrecht, ogen op steeltjes, ik zag het donkere asfalt naast me, ik hoorde een sirene naderen, dreunend in mijn kop, de kleine ziekenbroeder vroeg bars of ik mijn rechterbeen kon bewegen, en temidden van die zee aan prikkels voelde ik me verloren als de metselaar die de nietige tweede, derde steen van de Domtoren legde. Ik lag op een wegdek, waar een mens niet hoort te liggen, ik had de greep op een wezenlijk deel van mijn universum verloren en mijn enige troost van die middag was dat iemand mijn tasje oppakte en in de ambulance zette.

Een karavaan naasten trok aan mijn ziekenhuisbed voorbij. Mijn ouders omhelsden me, vrienden lachten schaapachtig aan mijn voeteneind, specialisten hielden college over mijn toestand en ik zag het aan, roerloos van geest, op een matras van rulle verlatenheid. Dat het uitgerekend Hinke moest zijn, mijn lieve mooie Hinke, die na een week huilend aan mijn bed het tasje in de hoek weg wilde halen, vind ik nog steeds wrang. Ik begon direct te brullen. Ze moet hebben gedacht dat sportschoenen te pijnlijk voor me waren geworden, maar op een onnavolgbare manier waren ze het enige dat ik daar in het ziekenhuis had. Ik schreeuwde zo hard dat we allebei abrupt snapten dat ik eenzaam was. Een jaar lang hebben Hinke en ik geprobeerd de luttele seconden op de Catharijnebaan te overbruggen, een jaar waarin ik gillend wakker werd uit dromen dat ik kon lopen, gordijnen met roede en al naar beneden trok als ik ze niet dicht kreeg en vrienden ervan betichtte dat ze zich vergaapten aan mijn ellende. Van Hinke sloeg ik dat jaar elke beweging gade. Hoe ze naar me toe liep, van me af, linkerbeen voor, rechterbeen, hiel van de grond, buigende knie, been zwaaiend door de lucht, tenen op de grond... ademloos keek ik toe, met gebalde pupillen, tot ik in mijn observaties verstrikt raakte en tenslotte verstikt.

Toen was ik zo depressief dat ik alleen nog op kaaskoekjes knabbelde. Precies een jaar na het ongeluk stuurde ik haar de wereld weer in, het bestaan waaraan zij nog gewaagd was en ik niet meer. We waren drieëntwintig. Dat is geen leeftijd jezelf op te offeren voor een lamzak.

Gisteren kwam ik haar weer tegen, een Hinke van drieëntwintig. Ik reed van de Twijnstraat de Oudegracht op, dwaas die ik was, het leek een lome, warme avond waar weinig schuldigs in school. De geur van pizza streek langs mijn neus, de Dom in zachte avondzon keek vaderlijk op me neer, een bootje met studenten tufte door de gracht, ze lurkten aan bier en maakten restaurantgangers op de werf aan het lachen. Ik moet bedot zijn door het trage weer, want ineens rolde ik over het stukje Oudegracht waar ik niet wezen moet, de Vismarkt, waar een lelijk heuveltje naar het stadhuis leidt. Ik rolde steeds trager het venijnige colletje op, mijn snelheid bijna één op één met het duwen van mijn handen, en net op het moment dat ik mezelf 'Ik ben er nog niet' hoorde denken, stond ik stil. In luttele seconden was ik van betrekkelijk zelfstandig wezen verworpen tot speelbal van de natuur – ik perste mijn handen om de rail van mijn wielen, hield mezelf tegen de helling geplakt, maar kon alleen wachten wat er ging gebeuren: langzaam terugrollen het heuveltje af, of achterwaarts over de kop slaan. Ik duwde en gromde, ik vloekte en perste en net toen ik dacht de rest van mijn leven op dit plakje Vismarkt te moeten slijten, voelde ik steun in mijn rug. 'En hop,' klonk een stem als die van Hinke, en daar schoot ik de laatste meters omhoog, licht als stuifmeel, de hele wereld ineens ongecompliceerd als een boterbloem. Ik keek achterom, maar kon mijn duwster niet zien. Ik zag drie meiden, twintigers, de zomer toegenegen met rokjes en korte shirts.

De eennagrootste Utrechtse gruwel is de jaarlijkse verversing van vrouwelijk schoon. In de eerstejaars studenten schuilt het gevaar niet, spichtige meisjes, het hoofd nog krampachtig verscholen tussen de schouders. Maar gouden goden, wat groeien de jaren erna –gelijkopgaand met hun academische vorming– hun zelfbewustzijn en vrouwelijke curven uit. Het lijkt wel alsof al die studentes letteren en sociale wetenschappen geen colleges syntaxis, semantiek en functieleer krijgen, maar leergangen bodyshape, filosofie van het lichaam en pront paraderen. Utrecht is een onafgebroken podium voor ontluikende vrouwen – borsten zwieren door de stad, strings piepen fietsend boven broeken uit en billen deinen door de beklinkerde steegjes. En als de menselijke geest nu zo zou werken dat oninteressant werd wat onbereikbaar is... Maar nee, mijn ogen bekijken

ieder exemplaar dat langs komt, ik zeg het maar eerlijk, en helemaal als ze pal voor mijn neus staan, zoals mijn duwster, nadat ze me naar boven had geduwd en gestopt was naast de treden van het stadhuis. Ze was van top tot teen een Hinke, met lange benen, sproeten en donkerbruin haar.

‘Yes!’ zei ik. ‘Met jou wil ik wel naar de Pyreneeën.’

‘Dat is goed,’ zei ze lachend.

Ze boog zich, haar lijf dartel als een vlinder, en streek door mijn haar. ‘En na de Pyreneeën oefenen we voor de Mount Everest.’

Veel had anders kunnen gaan in mijn leven, ook gisteravond, maar soms worden kaarten onverbiddelijk geschud. Dat een jongedame door mijn haar streek en ik dat niet kleinerend vond – de rest van de gebeurtenissen was daarmee bezegeld. Haar vriendinnen riepen haar, met lichte huppelpasjes voegde ze zich bij hen, en tezamen, als een vrolijk boeket asters, vervolgden ze hun weg over de Oudegracht. Ik volgde, op afstand. Wat kon ik anders? En toen ze pannenkoeken bleken te gaan eten aan de werf – wat kon ik anders? Ze daalden de houten trap af naar het pannenkoekenhuis, ze kirden en kwebbelden dat het een lieve lust was, alsof ze zelf met zoete stroop en poedersuiker waren bestrooid. In de hoogte bleef ik achter, tussen mij en de werf een zwart, gietijzeren hek. Een ruwe, urbane pijn, niets uitstaand met de zwoele, onschuldige zomeravond, niets uitstaand met Utrecht als stad van de menselijke maat, doortrok mijn hoofd. Stroompulsen van drang op mijn doorsneden zenuwen, schuurpapier van hunkeuring langs mijn neuronen. Ik duwde mezelf met een bruske beweging de werftrap op, draaide tot ik oog in oog zat met de twintig houten treden. Ik wist dat het grachtwater stonk. Ik wist dat de pannenkoeken kleffer waren dan uit eigen pan. Ik had ook geen plan, ik had alleen een richting – ik wist dat ik naar beneden moest. Ik gaf mijn wielen een zet.

Wat me het meest frappeerde toen ik de treden afstuiterde: dat het onbezorgde gevoel, het murmelende voorspel dat de hele zomer al van de werven had weerklonken, subiet stokte. Het terras viel stil en ik zag de ogen van mijn Hinke groot worden als poffertjes. Het moest een soort Heisenberg-principe zijn, dacht ik nog, voordat ik mijn linkerbeen hoorde kraken: de onbezorgdheid op de werf verdampte zodra ik mezelf toevoegde aan het experiment.

Wat zitten jullie naar me te staren? Ben ik zielig omdat ik een dwarslaesie heb en een gebroken been? Ik moet er eerder om lachen: gips om de poot van een lamme, dat heeft

iets van een dove die zich laat opereren aan zijn flaporen. Ik zal je zeggen wat *ik* schrijnend vind: dat de Hinkes van nu de bibliothecaressen van later zijn. In het godgegeven idyllische Utrecht zit iedereen kwakend aan de gracht en niemand zal achter zijn rosetje toegeven dat de wereld rauw en willekeurig is. De stad die meent dat het pittoreske de natuurlijke orde is, dat is pas meelijwekkend.